

Vliegenoverlast

Wat doet de biologische melkveehouder ertegen?

Vliegen kunnen voor veel overlast zorgen, vooral in een warme zomer. Om overlast/schade bij het vee te beperken, worden vooral chemische middelen toegepast. In stallen wordt gewerkt met kleeflinten, elektrocutie, soms madendood en zwaluwen. Buiten zijn zwaluwen en vleermuizen vrijwel de enige wmoogelijkheid om overlast te beperken. Dat blijkt uit een enquête onder biologische melkveehouders.

ing. Gidi Smolders
(ASG – Animal Sciences Group van Wageningen UR)

Om de overlast van vliegen op biologische melkveebedrijven te inventariseren, is aan 109 bedrijven een enquêteformulier gestuurd. Uit de vijftig retour ontvangen enquêtes blijkt dat overlast van vliegen in alle delen van Nederland voorkomt, zowel in waterrijke regio's als bosrijke streken, op klei, zand en veengronden. Juli-september blijkt de periode met de grootste overlast te zijn, met uitlopers van mei tot oktober. In tabel 1 staan bedrijfsomstandigheden die een relatie hebben met vliegenoverlast. Ook in de zomer zijn er op de bedrijven steeds dieren op stal: naast jonge kalveren gaat het om koeien ('s nachts) of droge koeien. De ligboxenstallen met roostervloer zijn in de meerderheid (op 33 bedrijven) en de daarbij behorende mestopslag onder de roosters. Op vier bedrijven heeft de ligboxenstal een dichte vloer, op twaalf bedrijven is (ook) een potstal (waarbij vaak een deel van de dunne mest onder de roosters wordt opgevangen) en op drie bedrijven staan de koeien op de grupstal. Op verreweg de meeste melkveebedrijven is ook in de zomerperiode mest op het bedrijf. Vaak is

de mestkelder niet helemaal leeg, zit er mest in de potstal en is er op het bedrijf een bult vaste mest. Slechts op één bedrijf wordt de mestbult afgedekt. De koeienstal wordt aan het eind van de stalperiode vaak niet schoongemaakt. Enkele veehouders met een potstal geven aan het evenwicht in de stal niet te willen verstoren door een totale schoonmaak. De drijfmest in de kelder wordt 0-25 keer gemixt in de weideperiode. Door meerdere veehouders wordt gemeld dat het veelvuldig en goed mixen van de mest de vliegenoverlast vermindert. Volgens de veehouders is mest de belangrijkste bron van de vliegen op het bedrijf.

Overlast

De overlast bestaat voor het grootste deel uit irritatie en onrust (ook aftrappen melkstel). Bij jongvee en droge koeien is er tevens kans op het overbrengen van wrang door vliegen. Enkele keren wordt irritatie aan de ogen/hauw gemeld en kunnen vliegende insecten (knutten) blauwtong overbrengen. Bij voortdurende overlast van vliegen wordt zelfs de groei van het jongvee minder en is er productieverlies bij het melkvee. De overlast wordt vooral veroorzaakt door stal- en huisvliegen maar buiten (vooral in bosrijke omgeving) kunnen ook steekvliegen en blinde dazen voor veel onrust en overlast zorgen.

Bestrijding

In tabel 3 staan de bestrijdingsmethoden die op de bedrijven worden toegepast. Ongeveer de helft van de bedrijven past geen bestrijding toe. Op andere bedrijven worden meerdere mogelijkheden toegepast. Uit de tabel blijkt dat vliegen bij het vee bijna altijd bestreden worden met chemische middelen. Buiten en in de stal wordt vaak voor een niet-chemische bestrijding gekozen. Eén veehouder heeft goede ervaringen met het inzetten van sluipwespen in de stal, twee andere veehouders hebben daar ook ervaring mee maar

Tabel 1

Omstandigheden op de 50 bedrijven die in verband worden gebracht met vliegenoverlast.

Omstandigheden	Ja	Nee
Koeien blijven 's nachts op stal	15	34
Droge koeien blijven (deel van weideseizoen) op stal	10	39
Er is altijd mest/strooisel in de stal	10	39
De stal wordt helemaal schoongemaakt	12	37
In de weideperiode wordt de stal schoongemaakt	13	36
Er is een open mestopslag	48	1
De mest wordt afgedekt	1	49
De kelder is 's zomers helemaal leeg	10	40
Mestmixen gedurende weideperiode	39	11

Tips voor minder overlast

Veel veehouders zijn van mening dat het schoonmaken van de stal, drooghouden van de stal, goed ventileren en goed en regelmatig mixen van de mest de vliegenoverlast kunnen beperken. Het gebruik van madendood in strooisel (potstal) werkt als het tijdig wordt toegepast. Er is beperkte ervaring met biologische bestrijding van vliegen: gebruik van sluipwespen gaf geen zeker resultaat. Meerdere veehouders zijn enthousiast over de (biologische) bestrijding door vogels. Suggesties voor verder onderzoek naar het weren/bestrijden van vliegen zonder chemische middelen zijn welkom.

MEER VOGELS, MINDER VLIEGEN

Volgens enkele biologische veehouders is de vliegenoverlast flink verminderd sinds er veel zwaluwen zijn rondom het bedrijf.

Foto: ASG

strooisel. Dat werkt goed als daarmee op tijd (in april) begonnen wordt. Een veehouder is redelijk tevreden over het vernevelen van een vliegen-dodend middel in de stal (systeem flybusters); het beperkt het aantal vliegen aanzienlijk en ook vliegen die met de koeien mee naar binnen komen, zijn na enkele minuten weg. Het middel is echter voor deze toepassing niet officieel geregistreerd. In melkstallen worden met name kleeflinten en elektrocutie-apparaten gebruikt. Op veel bedrijven wordt bewust (of onbewust) nestgelegenheden geboden aan zwaluwen. Ook daarover zijn veehouders tevreden, getuige de opmerking dat de vliegenoverlast beperkt is sinds er veel zwaluwen zijn. Ook ventilatoren worden gebruikt om de luchtverplaatsing te bevorderen, vooral op bedrijven waar de koeien ook overdag binnen zijn. Insecticiden worden hoofdzakelijk gebruikt voor de bestrijding van vliegen op het vee. Dat zijn vooral pour on-middelen, die toegestaan zijn in verband met blauwtong, en oorplaatjes om vliegen te weren. In perioden met ernstige overlast

bespuiten sommige veehouders het vee in de wachtruimte met een vliegenwerend middel om rustiger te kunnen melken. Er wordt geëxperimenteerd met azijn en knoflook (als pour on). Op enkele bedrijven wordt, naar tevredenheid, zomerdip (met vliegenwerend middel) gebruikt. De bestrijding van vliegen buiten bestaat in hoofdzaak uit het stimuleren van zwaluwen en vleermuizen. Het afdekken van mest gebeurt op enkele bedrijven, maar is geen optie op de meeste melkveebedrijven. De mestkelder onder de roosters is nooit echt leeg. Veehouders zien ook in de weide veel irritatie en onrust bij het vee. Zonder chemische middelen zien ze daar geen mogelijkheden die te verminderen.

Tien veehouders maakten geen kosten voor vliegenbestrijding. Zestien veehouders gaven tot 100 euro per jaar uit aan vliegenbestrijdingsmiddelen, elf veehouders betaalden 100-250 euro en dertien veehouders gaven meer uit (exclusief investerings- en exploitatiekosten van ventilatoren).

Tabel 2

Aantal bedrijven met vliegenoverlast per diercategorie en de aard van de overlast.

Diercategorie	Kalveren	Jongvee	Melkkoeien	Droge koeien
Aantal bedrijven	35	34	43	30
Waar overlast				
- in de stal	26	9	43	14
- in de weide	13	28	12	21
Aard overlast				
- irritatie/onrust	31	26	41	26
- wrang	1	7	5	5
- productie/blauwtong/ogen	4	5	3	2

Tabel 3

Aantal bedrijven (van in totaal 50) dat de methoden toepast om vliegen te bestrijden/weren.

Bestrijding	In de stal	Op het vee	Buiten
Geen bestrijding	14	25	24
Roofvliegen/wespen	2		
Insecticiden	6		
- pour on		13	
- vliegenplaatjes		13	
- andere (veerust e.d.)		7	
Ventilatoren	7		
Kleefband	16		
Insectenvallen	1		1
Elektrocutie	10		
Vogels (zwaluw, spreeuw)	19		25
Vleermuizen	1		13
Anders	8	1	3
Mineralen/vliegenblok	1		
Afdekken/opruimen mest			4